

A SZÖVETSÉGESEK GYŐZELME

A NEGYEDIK SZAKASZ: 1943 JÚLIUS-1943 VÉGE : AZ ANTIFASISZTA SZÖVETSÉG TÁMADÁSA

Keleti front:

- 1943 július: németek nagy erejű páncélostámadást indítottak a kurszki kiszögellésnél, hogy bekerítsék az oda összpontosított szovjet erőket - több, mint 6000 páncélos csapott össze;
- 1943. július 5 - 12.: döntő ütközet Kurszknál - történelem legnagyobb tankcsatája (1973-ig)- közel 6000 tank csapott össze - a németek először szenvedtek nyílt harctéren vereséget;
- Wehrmacht elvesztett: 500000 katona, 3000 löveg, 1500 harckocsi, 3700 repülő;
- A németek soha többé nem tudtak kezdeményezni a keleti fronton

Szövetségesek olaszországi partraszállása:

- 1943. július 10.: tartott még a kurszki csata, amikor a brit és amerikai erők partra szálltak Szicíliában,
- 1943. július 25.: Fasiszta Nagytanács szembe fordult Mussolinival - király letartóztatta Mussolinit, feloszlatta a fasiszta pártot;
- szeptember: az olasz kormány fegyverszüneti szerződést írt alá
- Közép-és Észak-Olaszországot megszállták a németek, a kormány és a király elmenekült;
- Kesselring tábornagy Wehrmacht-csapatának erős ellenállásába ütközött; - csigahadművelet – 1944. nyara: Róma felszabadul
- Otto Skorzeny SS-ezredes kommandó akcióval kiszabadította az internált Mussolinit
- szeptember 15.: Mussolini kikiáltotta Salóban bábállamát, az Olasz Szociális Köztársaságot;
- partizánmozgalom

Konferenciák és nyilatkozatok a háború idején:

Atlanti Charta:

- 1941 augusztus 14.: Roosevelt és Churchill közös szándéknyilatkozatot tett a háború utáni béke alapelveiről - egy Új-Foundlandnál horgonyzó amerikai cirkálón;
- a béke alapelvei: demokrácia, nemzeti önrendelkezés, annexió nélküli béke, szabad kereskedelem
- tartalma: nem fogadják el a területi változtatásokat, kivéve, ha a lakosság önrendelkezése igazolja; a népek szabadon választhatják meg alkotmányukat és kormányukat; biztosítják a kereskedelem és a tengeri közlekedés szabadságát;
- elhatározták, hogy a világháború után egy általános biztonsági békerendszer teremtenek meg, s kiépítéséig lefegyverezik az agresszor nemzeteket.
- 1941. szept. 29. moszkvai értekezlet: a SZU csatlakozik az Atlanti Chartához; kölcsönbérleti szerződés: a SZU amerikai fegyvereket kap

Washingtoni konferencia 1941 dec. - 1942 jan.

- 'Hitler first' elv: először Németországot kell legyőzni, utána a szövetségeseit kell egy nemzetközi szervezet, amely megakadályozza fegyveres konfl. létrejöttét => ENSZ (később)

Casablancai kongerencia: 1943. január

- Roosevelt, Churchill, de Gaulle: csak a feltétel nélküli megadást fogadják el – május 1. Sztálin csatlakozik

Teherán: 1943. december

- 1943 végén már a szövetségesek kezén volt Észak-Afrika, Dél-Olaszország, a szovjet haderő pedig kétezer kilométer szélességű frontján 300-600 kilométert nyomult előre, visszafoglalva Kijevet, a Donyec-medencét és az Észak-Kaukázust;
- 1943: Németország bombázásának a kezdete
- 1943 vége: Churchill, Roosevelt és Sztálin Teheránban találkozott;
- második front: Észak-Franciaországot jelölték ki a partraszállás színhelyévé - 1944 májusára tűzték ki - Overlord fedőnevű hadművelet
- Lengyel határ: 1939/40-es szovjet területszerzést elfogadtatja Sztálin
- Japán megtámadása
- Churchill: Balkánon akarta a második frontot – így MO-t angolszászok szabadították volna fel

ÖTÖDIK SZAKASZ: 1943 VÉGE - 1945. MÁJUS 5.:

A szövetségesek győzelme

Előrenyomulás keleten:

- 1944 eleje: a szovjet hadsereg kiszorította Leningrád térségéből a németeket - vége a 900 napos ostromnak - 1 millióan haltak éhen;
- 1944 július: a Szovjetunió visszafoglalása
- A Vörös Hadsereg a hónap végére Varsó alá ért;
- 1944. augusztus 1.: lengyel Honi Hadsereg kirobbantotta a varsói felkelést - szükség lett volna a szovjet segítségre, bár ők mindvégig tétlenek maradtak;
- október 2.: felkelők lerakták a fegyvert - a nácik Varsó lerombolásával bosszút álltak;
- augusztus 20.: szovjet csapatok áttörték a német-román frontos - beléptek Romániába;
- augusztus 23.: Romániában megbukott Antonescu fasiszta rendszere, az új kormány fegyverszünetet kért;
- szeptember: Bulgária felszabadítása(antifasiszta felkelés – átállnak)

Partraszállás nyugaton:

- a nyugati partraszállás előkészítése a teheráni döntés után egyre erőteljesebbé vált;
- 1943 december: Eisenhower tábornokot nevezték ki a partraszállás főparancsnokának;
- mesterséges kikötők, tenger alatti olajvezetékek,
- partraszállás előtti napokban vihar tombolt a térségben;
- 1944. június 6. (D-nap): megkezdődött a második világháború egyik legnagyobb hadművelete, amelyben több mint 200000 ember vett részt - több ezer repülő támadta a német part menti állásokat és 5000 hajó szállította át a Csatornán a katonákat;
- estére 150000 katonát tettek partra a szövetségesek, akiknek nagy veszteségek árán sikerült hídfőket létesíteniük - 11 nap alatt közel félmillió szövetséges katona és 90 ezer jármű ért partot Normandiában;
- a váratlan partraszállás sikere, azaz a nyugati front megnyitása reménytelenné tette a német helyzetet;
- a szerveződő német katonai és polgári ellenállás számára egyértelművé vált, hogy Hitlert el kell távolítani a hatalomból - merénylettel lehetséges

- 1944. július 20.: Claus Stauffenberg bombát helyezett el Hitler dolgozószobájába - túlélte;
- szövetségesek augusztus közepén Párizs felé közeledtek;
- augusztus 19. felkelés Párizsban
- augusztus 25.: bevonult Párizsba a szövetségesek oldalán a francia hadsereg ;
- augusztus 30.: De Gaulle, mint az ideiglenes kormány elnöke átvette a hatalmat;
- szeptember 4.: szövetségesek elfoglalták Antwerpen kikötőjét - Hitler terve a visszafoglalásra;
- 1944. december: Ardennek

Jaltai konferencia:

- Helyszín: Krím félsziget; Jalta;
- Időpont: 1945. február 4-12.;
- Résztvevők: Churchill, Roosevel, Sztálin
- Eredmény: megegyeztek: az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) alapvető elveiben, Szovjetunió részvétele a Japán elleni háborúban. Az európai rendezés közös alapelveit fogalmazták meg, "Nyilatkozat a felszabadított Európáról" című deklarációban, amely az Atlanti Charta elveire épül;
- Németország megszállása: SZEB (angol, amerikai, szovjet, francia)
- lengyel határ kérdése: Lengyelország jelentős területeket kap északon és nyugaton, míg a keleti határai lényegében a Curzon-vonalat követik - a lengyel ideiglenes kormányt újra kell szervezni. - a nyugaton Németország rovására kárpótolják
- Nem Jalta okozta tehát Európa kettészakadását, hanem a további politikai fejlemények, amelyek során a jaltai döntések jórészt figyelmen kívül hagyták.
- San Francisco: a győztes hatalmak konferenciája
- 1945. június 26.: ENSZ alapokmányok aláírása;
- célja: a nemzetközi béke és biztonság fenntartása

Az európai háború vége:

- 1945 január: szovjet csapatok benyomultak Kelet-Poroszországba - erőszakosság, rablás;
- 1945 február: a szövetségesek offenzívát indítottak a nyugati fronton, hogy megsemmisítsék a német erőket a Rajnától nyugatra;
- március 5.: elfoglalták Kölnit;
- március 7.: amerikai csapatok a Remagen városnál átkeltek a hídon - Eisenhower nem a főváros elfoglalását, hanem a német haderő felszámolását tartotta elsőrendű hadicéljának - kelet-délkelet felé fordultak a csapatok;
- április 15.: az amerikaiak elérték az Elbát - Torgau városánál találkoztak a szovjet csapatokkal - Németország területét az antifasiszta koalíció haderői kettévágták;
- április: Olaszországban az angol-amerikai hadseregeknek sikerült végre kijutniuk a Gót-vonal mögé, a Po síkságon gyorsan haladtak előre és elfoglalták Észak-Olaszországot;
- az olasz Nemzeti Bizottság Mussolinit halálra ítélte;
- április 16.: két és fél millió katonával, és hatezer tankkal és hétezer repülővel megkezdődött a szovjet hadsereg Berlin elleni támadása;
- április 28.: kivégezték Mussolinit barátnőjével és több fasiszta vezetővel együtt;
- április 30.: Hitler feleségével, Eva Braunnal, akit az előző nap vett el öngyilkosságot követett el a birodalmi kancellária bunkerjében;

- május 2.: Olaszországban véget ért a háború a német csapatok fegyverletételével; a berlini helyőrség letette a fegyvert - a Birodalmi Gyűlés épületére kítették a szovjet zászlót;
- május 7.: Reimsben a három szövetséges főparancsnokság képviselői aláírták a német véderő feltétel nélküli megadásáról szóló okmányt - német fél is ellenjegyezte;
- május 8-9 éjjel: a felek ratifikálták a berlini szovjet hadiszálláson a fegyverszünetet.

Potsdami csúcs:

- Helyszín: németországi Potsdam;
- Időpont: 1945. július 17 - augusztus 2.;
- Résztvevők: Clement Attle (az angliai választásokon győztes munkáspárt vezetője, miniszterelnöke) Harry S. Truman (USA, az április 12-én elhunyt Rooseveltt utóda), Sztálin (Szovjetunió);
- Fedőnév: Terminál, azaz végállomás nevű értekezlet;
- Döntések:
  - gondoskodni kell, arról, hogy Németország soha ne fenyegetsen többé a világbékét;
  - nácizmust fel kell számolni;
  - háborús bűnösöket meg kell büntetni; -Nürnberg
  - meghatározták a négy megszállási zónát: Szovjetunió: Németország keleti és középső, Nagy-Britannia az északnyugati, Franciaország a délnyugati és az USA a déli területen kapott övezetet;
  - Berlint is négy zónára osztották fel;
  - Németország keleti határaiban megállapodtak
  - Nagyhatalmak létrehozták a Külügyminiszterek Tanácsát - feladata: készítse elő Olaszország és a csatlós államok békeszerződését.

Japán kapitulálása:

- 1944 nyara: USA hadereje a Mariana-szigeteknél súlyos csapást mért a japánokra - megsemmisítve 130 repülő és 3 repülő anyahajót;
- 1944 végére az USA kiszorította a japánokat a csendes-óceáni szigetekről;
- a csendes-óceáni hadszínteret az amerikaiak kettéosztották: Chester D. Nimitz tengernagy (középső rész), Douglas MacArthur (dél); békaugrás
- de: jelentős japán szárazföldi haderő + kamikázék
- 1945 július 26.: Japánnal hadba álló nagyhatalmak Potsdamból felszólították a japán kormányt a fegyverletételre - ekkor már a vezetők (angol, amerikai) tudták, hogy sikeres volt az atombomba próbarobbantása;
- japán kormány visszautasította a potsdami felszólítást;
- 1945. augusztus 6.: egy amerikai B-29-es repülőerőd tagja, Enola Gay nevű gép atombombát dobott Hiroshima japán városra, amely teljesen elpusztult, és mintegy 100000 ember azonnal meghalt;
- augusztus 9.: Nagaszakit érte atombomba-támadás - 35000 áldozat;
- augusztus 9.: előzetes hadüzenet után, a Szovjetunió megtámadta a mandzsúriai japán hadsereget, amely nem tudott jelentős ellenállás kifejteni;
- Hirohito császár döntött, határozott állásfoglalásával a fegyverszünet mellett;
- 1945. augusztus 14.: a japán csapatok beszüntették a harcot;
- szeptember 2.: a tokiói öbölben horgonyzó Missouri csatahajó fedélzetén a szövetséges hatalmak és Japán képviselő aláírták a Japán megadását rögzítő okmányt.

JALTA

A Churchill, Roosevelt és Sztálin részvételével 1945. február 2-a és 12-e között megtartott második nagy konferencián szóba kerültek a háború végső szakaszának kérdései, valamint szó volt Európa új politikai arculatának kialakításáról. A katonai szakértők közreműködésével összehangolták a végső hadműveleteket Európában. A Szovjetunió kötelezettséget vállalt, hogy az európai háború vége után 3 hónappal hadat üzen Japánnak. Kialakították Németország megszállási övezeteit, létrehozták a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, melybe meghívták a Szabad Franciaországot is. Szóba került a német jóvátétel is, de az ország felosztásának kérdését nyitva hagyták. Heves viták során nagyjából megegyeztek Lengyelország hatáiról: Sztálin elérte, hogy az oroszok megtarthassák az elfoglalt kelet-lengyel területeket, valamint azt is, hogy a londoni emigráns kormánnyal szemben a szovjet irányítás alatt álló lublini kormányt támogassák. A nyugat-lengyel határt nem véglegesítették. Megállapodás született a háborús főbűnösök bíróság elé állításáról. Sokak szerint a már nagybeteg Roosevelt erősen Sztálin befolyása alá került a tanácskozáson. Az elnök gyengeségét kihasználva a szovjet diktátor a vitás kérdések többségében érvényesíteni tudta akaratát Churchill-lel szemben.